

Faktablad för att bedöma indikator till miljökvalitetsnorm enligt 19 § havsmiljöförordningen

B.2.2 Antal och volymer av upptäckta utsläpp av olja och oljeliknande produkter

Havsmiljödirektivet syftar till nå god miljöstatus i EU:s havsområden, det vill säga att biologisk mångfald bevaras och ekosystemen hålls friska och fria från föroreningar, samtidigt som ett hållbart nyttjande möjliggörs genom att en ekosystembaserad metod för förvaltning av mänskliga aktiviteter tillämpas.

En del av den nationella förvaltningen består av att enligt 19 § havsmiljöförordningen fastställa miljökvalitetsnormer med indikatorer som ska innebära att god miljöstatus kan nås. Indikatorerna, med sina målvärden, används för att bedöma om miljökvalitetsnormerna följs. Denna bedömning är i sin tur ett underlag i framtagnandet av åtgärdsprogram, men är även ett verktyg för att avgöra om tillståndet i miljön närmar sig god miljöstatus.

Som underlag för bedömningen, och som ett komplement till beskrivningen av indikatorerna i föreskrifterna, publicerar Havs- och vattenmyndigheten faktablad som mera i detalj beskriver indikatorn vad gäller metoder och bedömning. Det kan finnas mer än en indikator till varje miljökvalitetsnorm. Miljökvalitetsnormerna och indikatorerna ingår i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön, vilka uppdateras minst vart sjätte år.

Version: Nr. 2.1

Publiceringsdatum: 2025-04-24

Ändringsdatum: 2025-10-01

Havs och Vatten myndigheten

Inledning

Utsläpp av olja och oljeliknande produkter i den marina miljön kan medföra skador på växter, djur och deras livsmiljöer med effekter på både kort och lång sikt. Större utsläpp kan orsaka akuttoxiska, dödliga effekter i både stora och små organismer. Olja kan fastna i sjöfåglars fjäderdräkt, vilket medför att värmeförmågan försämras och fåglarna fryser ihjäl eller att de förlorar flyg- och flytförmåga. Även mindre, men kontinuerliga utsläpp kan medföra skadliga effekter på marina organismer, till exempel nedsatt reproduktion eller tillväxt. Räddningsinsatser och sanering i samband med oljeutsläpp är dyrt och turismen i drabbade kustområden kan påverkas negativt under lång tid efter ett oljespill, med konsekvenser för den lokala ekonomin.

I indikatorn B.2.2 bedöms trender för antal och volymer av upptäckta olagliga eller olycksrelaterade utsläpp av olja och oljeliknande produkter. Detta ger information om förekomst och omfattning av oljeutsläpp i den marina miljön, och om denna belastning ökar eller minskar. Detta ger i sin tur information om effektiviteten av nuvarande åtgärder samt eventuella behov av ytterligare åtgärder.

Miljökvalitetsnorm

Indikatorn B.2.2 *Antal och volymer av upptäckta utsläpp av olja och oljeliknande produkter*, tillsammans med indikatorerna B.2.1 och B.2.3, ligger till grund för bedömning av miljökvalitetsnorm B.2¹ enligt HVMFS 2012:18.

Metod

Övervakning ska ske enligt metodbeskrivningen i övervakningsprogrammet [Utsläpp av olja och andra skadliga ämnen till havs](#).

Övervakningen utförs rutinmässigt med hjälp av satellit, fartyg och flygplan och inkluderar både tekniska hjälpmedel som radar och optisk bedömning av vattenföroreningens volym. Övervakningen är samordnad med andra länder runt Nordsjön (enligt Bonnavalet och Köpenhamnsavtalet) och Östersjön (enligt Helcom och Köpenhamnsavtalet) och är när det gäller mätningar och metoder standardiserad. Upptäckta spill med volymuppskattning rapporteras årligen och årsmedelvärdet av utsläppen beräknas.

För att bedöma om målvärdet klaras ska data från övervakningsprogrammet ovan användas. Årligen uppmätta antal och volymer av oljespill ska användas för trendanalyserna och jämförelse med målvärde. Tidsperioden för bedömningen av trend ska vara sex år.

Detaljerad beskrivning

Övervakningen ska ske enligt Havs- och vattenmyndighetens övervakning *Utsläpp av olja och andra skadliga ämnen till havs*. För att upptäcka och undersöka vattenförorening från sjöfart utför Kustbevakningen miljöövervakning med hjälp av satellit, fartyg och flygplan. Övervakningen inkluderar både tekniska hjälpmedel som radar och optisk bedömning av vattenföroreningens volym. Övervakningen är samordnad med andra länder runt Nordsjön (enligt Bonnavalet) och Östersjön (enligt Helcom) och är när det gäller mätningar och metoder standardiserad. Upptäckta spill med volymuppskattning rapporteras årligen och årsmedelvärdet av utsläppen beräknas.

¹ Miljökvalitetsnorm B.2: Farliga ämnen i havsmiljön som tillförs genom mänsklig verksamhet får inte orsaka negativa effekter på biologisk mångfald och ekosystem.

Havs och Vatten myndigheten

Förekomsten av signifikanta tidstrender för antal och volymer av upptäckta utsläpp undersöks med enkel linjär regression. Bedömningen baseras på den samlade statistiken för hela Sveriges ansvarszon. Fullständig data över spill finns tillgänglig från 2014. För att erhålla tillräcklig statistisk styrka valdes 2014 som startår och 2024 som slutår för analysen. Endast bekräftade spill ingår i analysen, dvs spill som enbart indikerats med satellit ingår inte i bedömningen.

Målvärde

Nedåtgående trend i antal och volymer av upptäckta utsläpp.

Bakgrund och princip för målvärdet

Målvärdet syftar till att kontinuerligt minska utsläpp av olja.

Bedömningsområde

Bassänggrupperna Västerhavet, Egentliga Östersjön och Bottniska viken enligt *bilaga 1* kartorna 3–5 i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter [HVMFS 2012:18](#).

Bedömning 2025

Den samlade bedömningen är att målvärdet inte klaras i något bedömningsområde, se Tabell 1. Målvärdet för volym spilld olja klaras inte i något bedömningsområde medan målvärdet för antal spill klaras i alla bedömningsområden. Några få stora spill under bedömningsperioden påverkar totala volymen spilld olja mycket vilket leder till att vissa år avviker kraftigt, se Figur 1-6. Även om dessa stora spill skulle uteslutas från bedömningen detekteras inte någon minskande trend i volym oljespill. I Egentliga Östersjön detekteras en tendens till minskande trend för antalet spill ($p=0.1$), vilket har ansetts klara målvärdet.

Bedömningens tillförlitlighet anses vara hög.

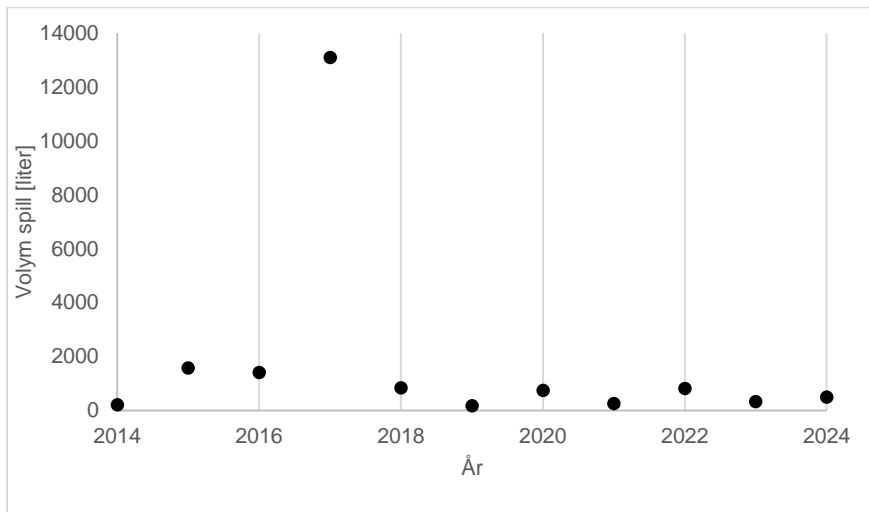
Tabell 1. Sammanfattning av bedömningsresultat per bassänggrupp. Tidstrend för volym spilld olja och antal oljespill i respektive bassänggrupp under åren 2014-2024. Röd färg indikerar att målvärdet inte klaras.

Bedömningsområde	Målvärde	Observerat värde Volym	Observerat värde Antal oljespill	Bedömning	Trend	Trend långsiktig
Bottniska viken	Nedåtgående trend	Ingen trend	Minskande trend	Klarar inte målvärdet	Stabil	Förbättrad
Egentliga Östersjön	Nedåtgående trend	Ingen trend	Tendens till minskande trend	Klarar inte målvärdet	Stabil	Förbättrad
Västerhavet	Nedåtgående trend	Ingen trend	Minskande trend	Klarar inte målvärdet	Stabil	Förbättrad

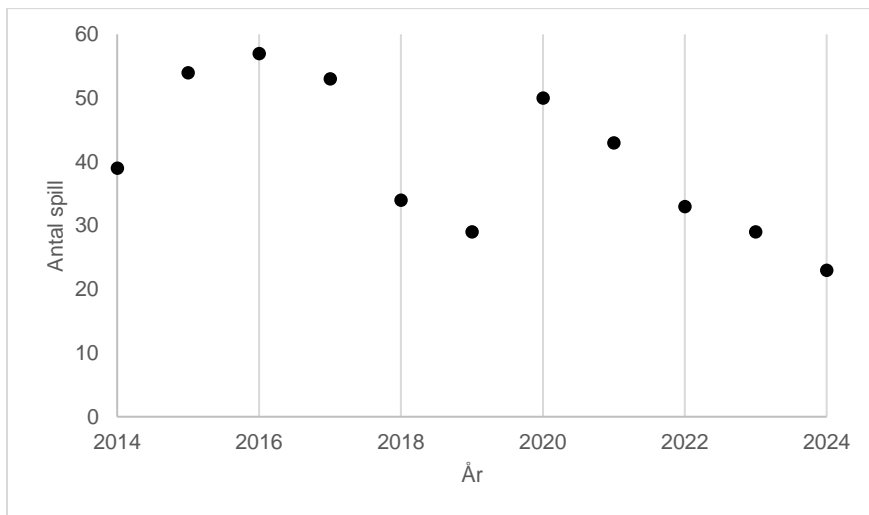
Detaljerad beskrivning och redovisning av resultat

Tidsperiod som bedömningen avser: 2014-2024

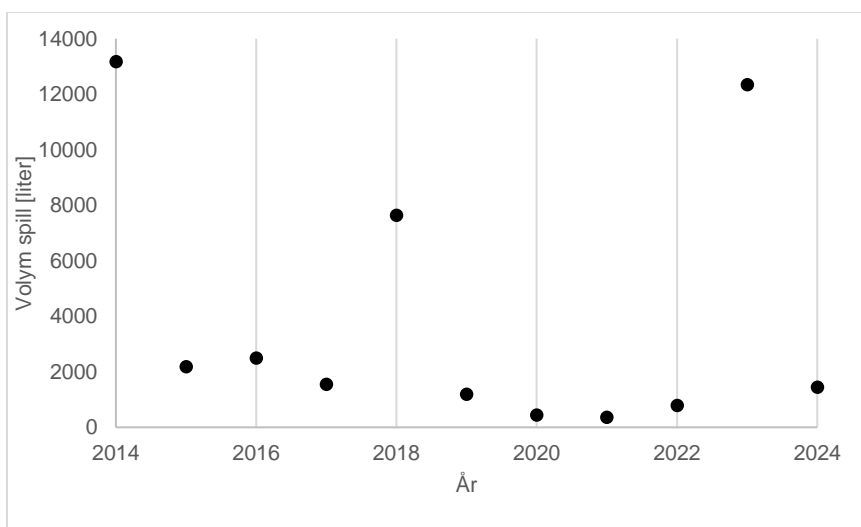
Havs och Vatten myndigheten

Figur 1. Volym oljespill i Västerhavet år 2014 till 2024.

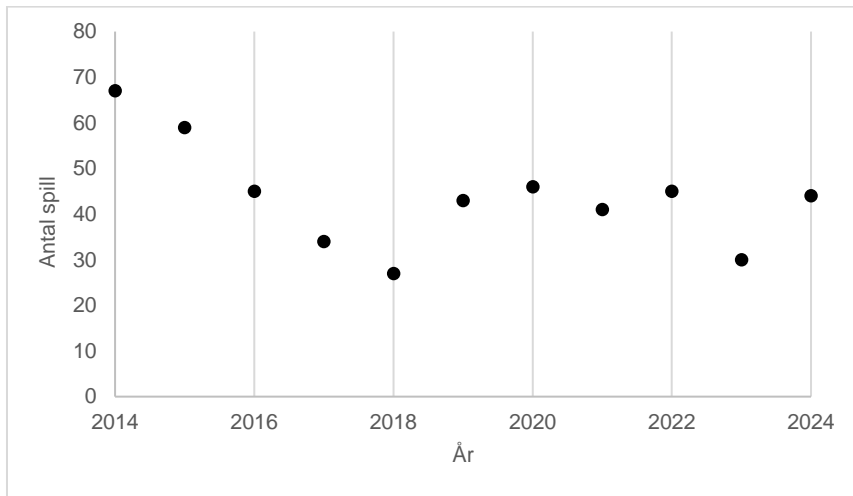

Figur 2. Antal oljespill i Västerhavet år 2014 till 2024.

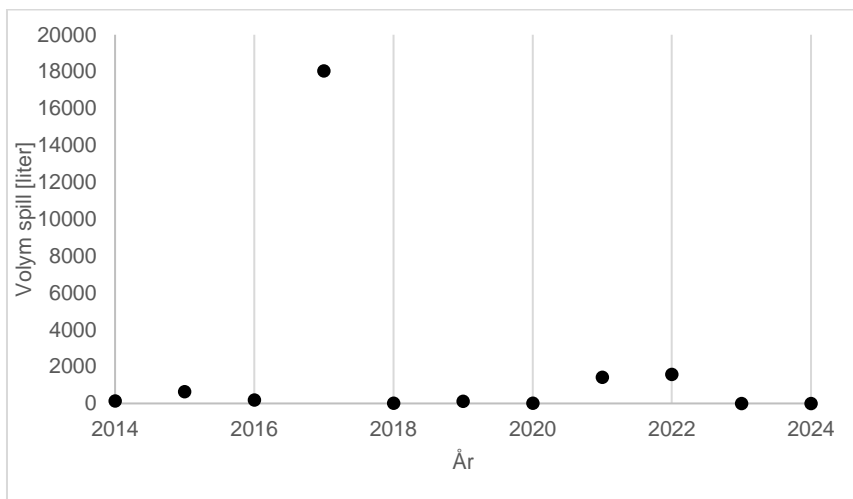

Figur 3. Volym oljespill i Egentliga Östersjön år 2014 till 2024.

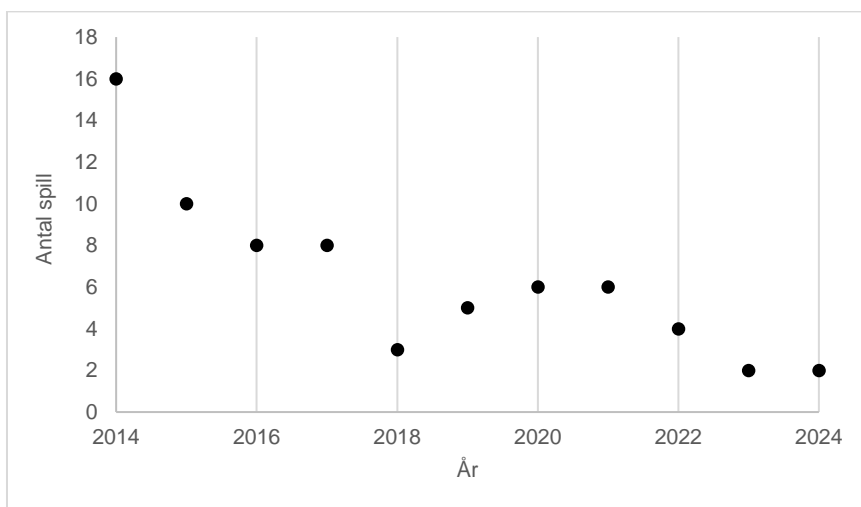
Havs och Vatten myndigheten

Figur 4. Antal oljespill i Egentliga Östersjön år 2014 till 2024.

Figur 5. Volym oljespill i Bottniska viken år 2014 till 2024.

Figur 6. Antal oljespill i Bottniska viken år 2014 till 2024.

Havs och Vatten myndigheten

Policyrelevans

Havsmiljödirektivet: deskriptor och kriterium	Vattendirektivet: Miljökvalitetsnorm eller kvalitetsfaktor	Annan EU- lagstiftning	Nationella miljökvalitetsmål	Regionalt (Helcom, Oskar) och/eller annan policyrelevans
Deskriptor 8. Farliga ämnen D8C2 Effekter av farliga ämnen på arter och livsmiljöer	Koppling finns till ämnen som ingår i kemisk ytvattenstatus.		Hav i balans samt levande kust och skärgård Gifrfri miljö	Helcom Oskar

Rapporteringsuppgifter

Koppling till havsmiljödirektivet Bilaga III tabell 2

Belastning och påverkan (Bilaga III, Tabell 2a)

Tema	Belastning
Ämnen, avfall och energi	Tillförsel av andra ämnen (t.ex. syntetiska ämnen, icke syntetiska ämnen, radionuklider) – diffusa källor, punktkällor, atmosfärisk deposition, akuta händelser

Ingående parametrar, övervakning, datavärd och länk till datapaket

Parameter	Övervakningsprogra m enligt havsmiljöförordning en	Datavärd samt databas med hyperlänk	Hyperlänk till rådata- snapshot	Hyperlänk till metadata
Antal utsläpp och volym spilld olja och oljeliknande produkt	Utsläpp av olja och andra skadliga ämnen till havs	Kustbevakningens årsrapporter och på förfrågan. https://www.kustbevakningen.se/om-oss/vart-uppdrag/arsredovisning-2024/arsredovisningar/		

Referenser

[Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter \(HVMFS 2012:18\) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön.](#)